

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEJZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknél,
papok-, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
ára 10 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,948 sz

Állami beruházások.

Mindenfelől panasz-hangok, jajkiáltások hallatszanak. Általános az elégtelenség, minden vonalon pangás, kevés a munka, óriási a munkanélküliek száma, a kivándorlási vágy nemhogy szűnne, hanem egyre fokozódik. A türehtelen állapotok orvoslására gyógyítószer, enyhítő balzsam nem akad. A kormány is belátta e viszonyok tarthatatlan voltát. Segíteni akar a nyomasztó helyzetet, nehogy az ország téltelenségben elsenyedjen. Az enyhe vérkeringést, mely közállapotaink ereiben észlelhető, fölfriessíteni kell, a tunya, lomha vért üdvére, elevenné, élénken keringővé kell tenni. S van remény, hogy ez eljűnk. Számos tervezett munka készítéséről, tömördek építkezéséről van szó. Egy csomó vasut építkezése, folyamszabályozás, csatornázás, kikötők létesítése és telepítési célra ingatlanok vásárlása van tervezve, mikről a pénzügyminiszter által beterjesztett törvényjavaslat részletesen beszámol.

E munkálatok számos szegény, munkátalan embert fognak foglalkoztatni, dolgot adnak majd iparosoknak, gyáraknak és hivattva lesznek megoldani a kivándorlás kérdését is. Igen nagy szüksége van ennek az országnak e beruházásokra; a beteges állapotok szanálása sokáig úgy sem várható magára.

Lehetővé válhatnék ezen az uton a magyar iparnak fölségélyezése is. Derék iparosainknak súlyos helyzetét enyhítenék, munkanélküli, dolgozni vágyó embereknek munka jutna, mely termékenyítőleg áldást hozna a társadalomra, államra egyaránt, de meg általában nagy közgazdasági haszon járna a viszonyok javulásával.

Hiába hangoztatnak szocializmust, népporrongást, hasztalan vélnék látni vészes fellegetk tornyosulását, sötét, zivataros idők közeledtét, a munkás elem csendes, higgadtverü emberekből áll, nem vágyódnak jómódra, gazdagságra, minő a lelkületük, gondolkodásuk: oly egyenes, oly egyszerű, oly igénytelen a kívánságuk, óhajtasuk. Munkát áhítoznak, kenyeret akarnak, nem is fehéret, csak kenyeret legyen, a gyomor ne korogjon, a család ne nélkülözzön, télen teljék egy kis fűtésre, egy-egy melegebb gunyára, csizmára. Munka kell a népnek, mert dolgozni nem restel, dolgozni van ereje, van energiája és ha munkálkodik, hát van bétévő falatja is. Míg munka híján az az öserő, mely a népben bizserog, elsatnyul, meglazul, a dologtalan-ságban megbomlik az izmok keménysége, az elkeseredettség a lélek épségét megrentja, sötét gondolatok kóvályognak az agyban, olyan dolgok felett töri a fejét, a miket munka közben nem forgatna agyában, a testével egyidejűleg tehát a feje is

kórossá lesz, egyik munkás a másikat, ez a harmadikat és így tovább és kialakul egy végtelenül elkeseredett, semmivel sem tördő, mindenre elszánt, még önkényességek alkalmazásától sem irtózó nép.

Uj irányt fog adni a kormány beruházásaival az országban uralkodó állapotoknak. Munka lesz az ország minden részében. Az említett tervezeteken kívül még számos kulturális és humanitárius intézmény létesítése is tervbe van véve, minők elmeegógyintézetek, kórházak, gyermekszanatoriumok, tüdővészések részére szánt üdülőhelyek, hidak, állami közutak stb. létesítése, továbbá egy csomó középület létesítése.

Lesz munka elég s ha munka lesz, megszűnik mindenfelé a nyomor, a nélkülözés, nem hangzanak majd föl elégtellen hangok, az emberek nem fognak kivándorlásra gondolni, lesz ki a parlagon heverő, értékes földeket művelje, sok embernek jut majd kenyérre, husra és más élelmiszere, minek következtében lehetővé válik, hogy a roppantul drága élelmiszerek olcsóbbak legyenek, könnyebbé téve ezáltal a megélhetést.

Nagy reménnyel nézünk a közel jövő elé és Messiásként várjuk a nyomasztó viszonyok enyhülését, amivel hazánk állandóan borongós, komor egéről a sötét fellegek elvonulnak és ránk ragyog majd újlag a tiszta, nyájas égbolt.

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRCZÁJA.

Tudnivalók.

A „Székely-Udvarhely” eredeti tárczája.

— Közli: Fülei Sz. Lajos. —

Sokszor hallunk, használunk oly kifejezéseket, képletes mondásokat, jelzős szavakat stb., melyeknek közfelfogás szerinti értelmét, miként való alkalmazását ismerjük ugyan, de tulajdonképpen jelentését, eredetét, etimológiáját nem tudjuk. Pedig — ha már használjuk — tudnivaló dolgok ezek is. Ezeket a tudnivalókat közlöm és pedig itt a vonal alatt, a tárcza rovataban, mivel ez a hely valójában az ismeretterjesztő és nem a szépirodalmi közleményeknek lenne fenntartandó, mint azt Gyulai Pál és mások oly sokszor hangsúlyozták. A magyar lapok tárczáinak aránytalan „szépirodalmi” gazdagságát s a könyvek nehezebb terjedését is a mi sajátos viszonyainkban kell keresni. Lassankint eljő az idő, mikor a tárczarovatból a szorosán vett irodalmi elemek ki fognak válni és folyóiratokba, könyvekbe sorakoznak. Ily módon fog a tárcza igazi rendeltetéséhez jutni, hogy közleményeivel a tudás vágyát felkeltse, ébrentartsa és a műveltség nagy kérdéseit megismertesse.

Ime, ez az oka, hogy ezeket az apróságokat tárczában közlöm. Nem lekszikonokból, könyvekből, hanem fáradsággal gyűjtött jegyzeteimből irtam ki. A kis kalászkok összegyűjtve már valamit érnek. Ezt a valamit keresem: használni a k a r o k.

I. **A kacsá.** A múlt században egy ideig nagy divat volt, hogy az emberek egymást mindenféle tréfákkal ültették fel s a legvalószínűlebb, legkalandosabb híreket terjesztették. Egy Cornellissen nevű brüsszeli ember akkoriban tár-

czát irt egy lapban a kacsák falánkságáról. Hogy a kacsák falánksága mily rémes mérvű, arra nézve a következőt írta: Husz kacsát tereltek össze; az egyiket tollastul összevagdalták és a többieknek eledelül odadobták. A tizenkilenc kacsá felfalta a huszadikat. A kacsák aztán sorjában felfaltak egyet maguk közül s végül csak egy maradt, a mely a tizenkilenczediket szőröstül bőröstül megette. Ezt a kis históriát elég szellemesen tartották Brüsszelben és hamarosan bejárta az összes lapokat Históriainak elég abszurdum. Innen veszi eredetét a hírlapi k a c s á.

II. **Pecsovics.** Legtöbb ember — különösen a legifjabb nemzedék — alig tudja, hogy a nemzetellenes irány jelzője »pecsovics» igazában családnév s akkor vált gunynévvé, mikor a negyvenes évek elején Metternich ellenhatást igyekezett támasztani a hatalmasan fölpezsdült nemzeti reformmozgalmakkal szemben. Tolnamegyében a Kubinszky által vezetett szabadelvűek ellenében Pecsovics Ferencz vezette az aulikus-konzervatív táborot és míg a Kubinszky neve rövid idő múlva eltűnt, a Pecsovicsé fennmaradt, sőt az ötvenes és hatvanas években ez a cím még gyűlöletesebb jelentőségűvé lett, mert a ki akkor rászolgált a »pecsovics» címre, az mint hazafiatlan ember volt megbélyegezve. Pecsovics Ferencz özvegye Budán halt meg 86 éves korában és csak kevesen tudták, hogy az ő herosztráteszi férjétől származott a csunya »pecsovics» jelző.

III. **Sub rosa.** A »sub rosa» kifejezés nyomdai műkifejezés. Azt a csillagot* jelenti, a mely az olvasó figyelmét az írók a lap aljára terelik, hogy ott az idézetekben vagy számokban felvilágosítást nyerjen Többféle legenda van róla. Egyik legenda szerint Zrinyi és Frangepán híres összeesküvésüket a portoréi várkastély egyik

saroktermében szőtték. A terem csuesos menyezetének közepén egy rózsza volt festve vagy faragva s így a titkosan szőtt összeesküvés sub rosa (rózsza alatt) történt. Annyi kétségtelen, hogy ez a kifejezés kezdetben azt jelentette, hogy »titokban» tenni valamit s az élőbeszédben ma is ilyen értelme van. Sub rosa mondani valamit tehát annyit, mint titokban, bizalmasan mondani.

IV. **Tárcza.** A tárcza szó eredetileg a portefeuille francia elnevezés után készült, a mi olyan táskát jelent, a miben levélneműek vagy értékpapírok vannak elhelyezve. Ennélfogva van írás-táska, értékpapír-táska, pénztáska. Átvitt értelemben ma a következő alakokban szerepel: pénztárcza, miniszteri tárcza, bank-tárcza.

Jobb szó híján a »tárcza» a francia feuilleton helyett (a mi voltaképpen papirlapocskát, elválasztott ivdarabot jelent) képletes irodalmi nyelven a politikai lapoknak olyan részét jelenti, a hol nem üznek politikát, hanem rövid szépirodalmi, filozofiai, kritikai és másnemű, jobbára tudományos és ismeretterjesztő följegyzések foglaltatnak.

Irodalmi értelemben véve a »tárcza» külön műfajta s mint ilyen nem egyéb, mint művelt emberek számára kivételes gonddal, izléssel és szellemmel megírt rövid tanulmány. Elbeszélések, költemények tulajdonképpen nem képeznek tárczát.

V. **Zöldágra vergődni.** Ez egy eredeti székely képletes kifejezés, melyet a Székelyföldön tul is használnak szerteszét a hazában.

A zöldág a székely főtisztek (ma főispánok) jelvénye. A főtisztek beiktatása nagy ünnepélyességgel történt és ilyen alkalmakkor zöld lombokat vittek a megválasztott főtisztek birtokára. A »zöldágra vergődés» kifejezés ebből a szokásból származott.

Az utlevélajánlati bizonyítványok. A kézdi-járási jegyzők gyűléséről szóló tudósításban olvasuk a következőket:

Ince Balázs és Deák Dénes a törvényhatóság által alkotott egyik újabb szabályrendelet sérelmes intézkedései ellen tettek előterjesztést. Nevezetesen az 1899. évben meg lett állapítva, hogy az utlevélajánlati bizonyítványok kiállításáért a községi és körjegyzőt esetenként 20 fillér munkadíj illeti meg. Azonban ezen munka díj az újonnan alkotott szabályrendeletből teljesen kihagyatott; pedig ezen magán munkálatdíj elvonásához sem a belügyminiszternek, sem pedig a törvényhatósági közgyűlésnek joga nem volt. Nem pedig azért, mert az 1889. év óta meg választott jegyzők pályázati hirdetésében világosan ki volt írva, hogy a megválasztandó jegyző a szabályrendeletben megszabott munkadíjak élvezetére jogosított. Minthogy a határszéli, s különösen a felvidéki községekben levő jegyzők mellékjövedelmét kizárólag ezen utlevélajánlati bizonyítványokért szabályrendeletileg megállapított díjak képezték, nagy veszteség volna ezen jegyzőkre nézve az, hogy minden kárpótlás nélkül — ezen különben is soha ki nem fogásolt munkadíjak szedése elvonatnék. Sérelmesnek jelzik továbbá az új szabályrendeletben megállapított 20 filléres kilométer pénzt is, mert a vármegyei ügyviteli szabályzat szerint még a hivatalozásnak is kilométerenként 50 fillér fuvar pénz van meghatározva. Kérnek, hogy a köri a gyűlés rendelet módosítása céljából eljén sürgős felelőszéssel. A közgyűlés ezen előterjesztést egyhangulag elfogadta.

Tan- és nevelésügy.

Tapasztalatok a fonomimika köréből

Ugy hiszem a tanügy emberei előtt nem ismeretlen a fonomimika. Nem egyéb ez, mint kézművelők kísérletében végzett hangoztatási gyakorlatok, melyek a kis iskolás figyelmét megfogva, képessé teszi őket — játszian — a betűkép felismerésére. Sokan vitatkoznak a telet: „Ki hozta be a mimikát az iskolába? Legyen a vitatkozóké a dicséret, mert ők rendszerbe szedni törekedtek a meglevőt. Ugy tudom azonban, hogy egy huzamosabb idő óta tanítással foglalkozó figyelmét sem kerülte ki az, — magamról tapasztaltam — hogy a megismertető betű hagját, egyes állati hangokhoz hasonlítva — mintegy szemléltetve — kívánta tanítani, hogy így a kívánt célt mihamarabb elérje s még a gyenge elméjű gyermek előtt is ismeretessé tegye s megrögzítse.

Mielőtt a fonomimikáról hallottam vagy olvastam volna valamit — én legalább — az i-betű ismertetésénél rátereltem kis tanulóm figyelmét a vonat füttyölésére; az u-betűnél a kutyaugatás, az r-nél boszantására, a p-nél a pipáló ember szájmozdulására stb., s ha bár jelekkel nem is kötöttem össze, még is — szerintem — sokat segítettem kis tanítványaimnak a betűhang kitalálásában azon egyszerű ráutalás által, hogy ez meg az az állat is kitudja mondani. Így az eszmetár-

VI. Kedves egészségére! Régi szokás, hogy tüsszentéskor az embereknek egészséget kívánunk. Eredetét némelyek a 15. században keresik, a mikor az ugynevezett fekete halál egész Európában szedte áldozatait. Ez a betegség ugyanis tüsszentéssel kezdődött s ilyenkor a jelenlevők „kedves egészségére“ kívánták

Én azt hiszem, hogy ez a kívánság a görög hitregéből származik. Prometheus — kit az antik költők az ember teremőjének is tartanak — nehány napsugárt kis edénybe zárt és azt szobranak orra alá tartotta, mire az erősen tüsszenteni kezdett, így adván első jelét az életnek. Ez a tüsszentés, mint életnyilvánulás szolgáltatott okot arra, hogy az emberek egymásnak jó egészséget kívánjanak.

VII. Klasszikus. Emberre, műre, eseményre stb. vonatkozólag sokszor használjuk ezt a szót *klasszikus*, mely azoknak kiválóságát, jelességét fejezi ki. Eredete következő: Servius Tullius (a hatodik római király Kr. e. 758-534.) hat osztályba sorozta azokat a római polgárokat, kik a legelőkelőbb osztályhoz tartoztak. *«Cives classici»* elnevezéssel illette. Innen neveztek azután az első írókat is *«auctores classici»*.

sulásnál fogva hamarosan tettem őket képessé a betű hangjának emlékezetben való tartására. Több alkalommal felhívtam kis tanulóimat az állati hangok megfigyelésére és sokszor sikerült általuk az egyes betűk hasonlítását végeznem. Például: m — bikabömbölés, c — egércinczozás, e — báránybögés, s — vesszősuhintás, gy — lovak nogatása, zs — vonalzó hirtelen sodrása stb. Ebből kifolyólag szerettem volna minden betű elejére a megfelelő képet rajzban is adni. Igaz sokkal és feltétlenül előnyösebb a hangoknak jelekkel való összekapcsolása, mintegy érzékeltetése. Épen azért örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy egy ily módszeresen feldolgozott művecske birtokába jussak. Péter József vágsellyei tanító „Eljárásom a fonomimika segítségével való olvasás tanításában“ című kis munkájában — szerintem — igen derekasan oldotta meg az irva-olvasás tanításának módszerét. Ő a jel és hang megismertetésével azonnal be is mutatja magát a betűt. Ilyent minden tanító készíthet magának kérogypapírra, jó nagy alakban, hogy azonnal bemutatható legyen. Kár, hogy az a, c és kétjegyű mássalhangzókra — a gy kivételével — külön jeleket nem alkalmazott. Tomcsányiné Czukrasz Róza urasszony, ha jól tudom s mint ezt egyes alkalmakkor láttam is, először csakis a jeleket ismertető a hozzákapcsolt hangokkal s így végig halad az egész ABC-n a nélkül, hogy a betű alakot is bemutató (jelekkel olvastat); de a jelzett műben adott eljárás szerint a kis gyermek rögtön képesítve van az eltanított betű felismerésére — ugyannyira, hogy egy-két betű tárgyalása után, már az eltanított betűkből összeállítható szöveget, helyes kapcsolásokkal, készségesen olvassa. Bátran merem állítani, hogy kis tanítványaim karácsonkor már olvastak. Igaz az írás nem haladhat karöltve az olvasással; de azért mindenik gyermek megtanul írni és pedig rövid időre. A nyomtatott kisbetűk után az írott alak tárgyalandó s nem marad egyéb hátra, mint azoknak hasonlítására. A betűelemeket eddig, a hézagok betöltése s részben csendes foglalkozásra való felhagyás végett már eltárgyaltuk. Megismertettük az írott i-t, mely nem sokban különbözik a nyomott alaktól. Ez áll az u, ü, o, ö-ről is. Az *«a»* ismertetésénél a nyomott alakról kitérüljünk, elhagyjuk a kis gyermek fejét (mert ahoz lett hasonlítva) pl. a *«a»* s kész az írott alak. Így a többi betűnél is. Mivel a betű elemeket, illetve vonalakat már kellő gyakorlottsággal írják a gyermekek, semmi nehézségbe sem fog ütközni az írott alakok összeállítása. Ezt a gyermekek kedvel is teszik. Népes 1-ső osztályomban egyetlen gyermek sem volt olyan, ki a betűket azonnal fel nem ismerte volna s 32 tanulóm közül kettő azok száma, kik a beiskolázás kezdetén betegség miatt az iskolától huzamosabb ideig távol maradtak s így a többiek rovása nélkül, értük már visszatérni nem lehetett — elmaradtak Bizva a sikerben, az első kísérletek után, melyek nálam teljes meglepedésemre beváltak — több kartársamnak voltam bátor figyelmét felhívni erre, kik nem is szüntek meg azonnal munkához látni s most együtt örvendhetünk a nem remélt sikernek. A mimika ellenségei a sok minden között azt is mondják ugyan: „Hiszen a gyermek amugy is megtanult egy tanév leforgása alatt írni és olvasni.“ Hiszem és meg is kellett, ki rendszeren feljárt; de a második évre visszamarasztott gyermekek sokasága bizonyítja, hogy mindig egy tekintélyes hányad nem végezte el az 1-ső osztályt. Es — valljuk meg őszintén — vajjon nem ebben keresendő-e részben a VI. osztály kevés létszáma? Egy tulnépes osztatlan iskolában, hol az egyes osztályokkal való közvetlen foglalkozás, mondjuk az 1-ső osztályban az irva-olvasásra hetenkint alig 5 felóra jut — a jelekkel való tanítás felülmulthatatlanul háládatos munka. Igen, mert a gyenge elméjű gyermekeket is képessé teszi a tárgyalat befogadására s a gyermek természetének megfelelőleg — játszian — nyomatik be lelkébe jelek kíséretében az a betű alak. A jeleket ők maguktól is csakhamar leszokják s így nem fajul el az irva-olvasás tanítása a sokak által sirva-olvasásnak gunyolt tanítással.

Már most, minthogy az irva-olvasás tanítása képezi elemi iskolai oktatásunknak, mintegy gerinczét képessé tehetjük — többé-kevésbé — tanítványainkat arra, hogy a törvény által megkövetelt VI. osztályt elvégezze. Rendes körülmények között be is végzi, mert ha talán gyengébb tehetségű is, mint többi társai, bátran lehet őt felsőbb osztályba bocsátani, mert szerintem a buktatás az elemi iskolába nem való; nem az lévén a cél, hogy a tárgyalatokat bemagolja, hanem hogy azokat felfogni, megérteni képesítve legyen s azo-

kat az ő gyermeki szavával akármilyen egyszerűen visszaadni is tudja. Nem is kívánatos a sok helyen divatban levő magoltatás, mert s mindnyájan így tudjuk: *«a betű öl.»*

Ha csak értelmet tanítunk ez — szerintem — sokkal háládatosabb munka, mintha egész könyvet, mely sokszor nehézkes és a gyermek felfogásának nem épen megfelelő stílusban van szerkesztve, szóról szóra végig mondja s ha pedig mint ismétlőt ezekből kikérdezzük, bizony egy szót sem tud.

Ha az előadottak értelmében végezzük elemi oktatásunkat, vagyis a fonomimika által képessé tesszük a leggyengébb gyermekeket is az irva-olvasás képességgel való elsajátítására, hogy így az 1-ső osztályban vissza ne maradjon s azután is csak értelmet tanítunk, feltéve, hogy rendszeren feljárnak növendékeink az iskolába, mely — nem modom — sokszor igen sok mindenféle körülmény által befolyásoltatik: akkor a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő exelenciájának azon intencziója, hogy az elemi iskolai tanulók a megfelelő osztályokra előírt tantárgyakban oktatva legyenek s a hat évfolyamot be is végezzék, még a népes osztatlan iskolákat is, azt hiszem az egész vonalon megvalósítható lesz. Ez esetben az ismétlő oktatás sem lenne nyűg, teher; annak különbözősége s az előző ismeretek hiányossága miatt alig több a semminél, hanem az egyforma képzettségű gyermekek ismereteit támogatva, gyarapítva, a kitűzött cél legalább is megközelíthető lenne. Mert, habár a serdülés időszakát sokat le is koptatna a szerzett ismeretek himporából, még mindig maradna belőle a nagykorra annyi, mennyi az élet legszükségesebb feltételeinek a másnál sokkal jobban megfelelné.

Gál Mihály.

Mezőgazdasági tanfolyam a néptanítók számára. A m. kir. földmiv. miniszter a tanítók gazdasági kiképzése céljából folyó évi július hó 15-től augusztus hó 10-éig az 1. adai, 2. algyógyi, 3. csákvári, 4. békéscsabai, 5. hódmezővásárhelyi, 6. jászberényi, 7. karczagi, 8. kecskeméti, 9. lugosi, 10. szerbnagyszentmiklósi, 11. rimaszombati, 12. szabadkai, 13. szentimrei, 14. pápai földmives iskolákon 20-20, összesen 280 néptanító számára négyhetes gazdasági tanfolyamokat rendez. A négyhetes tanfolyam tartamára minden felvett néptanító 100 (egyszáz) korona átalányban részesül, melyből utiköltség, ellátás, szóval minden költség fedezendő. Tanfolyamokra tényleg alkalmazásban levő oly néptanítók vétetnek fel, kik mezőgazdasági tanfolyamon még részt nem vettek. A tanfolyamokra való felvételre a tanítók csakis az illetékes vármegyei tanfelügyelőségük útján folyó évi június hó 10-éig jelentkezhetnek.

Irodalom.

Gabriel Honoré de Mirabeau, a francia forradalom kimagasló alakja, 1749 márczius 9-én született Atyja gyűlölte és ő daczczal viszonozta azt. Nélkülözött és Atyja valósággal sanyargatta. Hadaugy lett belőle, de ezredese féltékenykedett rá és ő Párisba menekült. Apja bezárta, de ott is elbájolt mindenkit és 1870-ben már részt vesz a korzikai hadjáratban. Gadzág nőt vesz el, de hozományt nem kap és az adósok börtönébe jut. Később megismerkedik egy öreg parlamenti tanácsos fiatal nevével és azt megszőgteti Hollandiába. Halálra ítélik, de most atyja haza hozatja s Vincennesbe csukatja, a hol ötödfél évig sanyalódik. Mikor kiszabadult, neje elhagyta, Szófi öngyilkos tett. Atyja megtagadott tőle minden segítséget. Így lett szükségéből íróvá. Élete eddig igazi regény, regényes marad azután is. Senki nálánál jobban nem gyűlölhette a régi rendszert, hisz ő nemcsak a király, hanem Atyja diszputimusától is szenvedett. A társaságban is ellenállhatatlan volt, mert a sok gyűlölet, melyet tapasztalt, nem folytotta el benne a szeretetet. Titkos fizetéses tanácsosa volt a királynak és nagy tisztelője a királynénak, akiről azt írta, hogy az egyetlen férfiua király körül. Az udvari emberek üldözték őt, az egyetlen embert, a ki képes lett volna megmenteni a monarchiát. Párba jra hívták sokan és mindenképen vesztére törték. Tömérdek dolga mellett sok időt szentelt a kicsepangásnak is. 1791 februárjában erős lázba esett és április 2-án meghalt és ennek az embernek az élete van elbeszélve a Nagy Képes Világtörténet 184 füzetében. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyuttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon

illusztrált kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzetenként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-ut 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

Különfélék.

— **Személyi hír.** Diószeghy Sámuel kir. főmérnök hosszabb szabadságáról, melyet többnyire Dániában töltött e hó 2-án visszaérkezett és a kir. építészeti hivatal vezetését átvette.

— **Ábránfalva.** A hivatalos lap közelebbi száma közli, hogy a m. kir. belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök a vármegyénkben lévő Ábránfalva község nevét „Ábránfalva” névben állapította meg és hogy a „Helységnevtár” megfelelő kiigazítását elrendelte.

— **A Szentlélek községi bucsu** pünköszt harmadnapján most is, mint minden évben igen szépen sikerült. Az idő is kedvező volt s ezért a szomszéd községekből nagyszámu közönség sereglett össze. A misét Jung-Cseke Lajos apátfőesperes tartotta, a szent beszédet pedig Balint Péter plebános mondotta. A templomi szertartás befejezése után Szentlélek esperesplebánosa, Péterffy József a megjelent egyházi és világi vendégeit ebédre hívta meg.

— **Eljegyzés.** Walter János Oláhtopliczáról eljegyezte Derzsy Paulát Felsőboldogasszonyfalván.

— **Révai Pál** sepsiszentgyörgyi református lelkész hatvanhárom éves korában elhunyt. Egyike volt a magyar református lelkészi kar legkiválóbb és legmunkásabb tagjainak, a ki nemcsak egyházi, hanem társadalmi téren is jelentős szerepet játszott s számos jótékony intézménynek volt vezetője és munkás tagja. Mint író és hírlapíró is széles körben ismeretessé tette a nevét.

— **Az Uránia** magyar tudományos színház a Gyulafehérváron tartott iskolai előadások miatt — mint bennünket értesítenek — Székelyudvarhelyt, a Budapest szálló dísztermében ma (csütörtök) helyett szombaton (e hó 6-án) fogja megkezdeni előadásainak sorozatát. Jegyek előre válthatók Gyertyánffy Gábor könyvkereskedésében.

— **Mulatság a Szejké-fürdőn.** A helybeli polgárok- és hivataloszlókból alakult rendező bizottság e hó 7-én (vasárnap) a Szejké-fürdő báltermében, a fürdői zenekar közreműködésével majális rendez, melyre ezuton is meghívják a n. é. közönséget. Belépési díj személyenként 1 korona és családjegy 1 K 70 fillér. A mulatság kezdete d. u. 4 órakor. Jó vendéglősről és kocsiközlekedésről gondoskodtak. A meghívókat ma hordják szét s a rendezőség kéri a közönséget, hogy a kik esetleg tévedésből meghívót nem kapnának, de arra igényt tartanak, tekintsek ezuton meghívottaknak magukat.

— **Értesítés.** Az internátussal kapcsolatban álló brassói állami felső kereskedelmi iskolánál a tanulók felvétele a jövő 1903—1904-ik tanévre folyó évi június hó 30-tól július hó 3-ig d. e. 8—12 fog teljesíteni, midőn a beirt tanulók az igazgatóságnál hagyják bizonyítványukat s a felvételi díj befizetése ellenében beirási igazolványt kapnak. Ha a felvett tanulók a következő tanév elején szeptember 4-ikéig bezárólag az osztályfőnöknél nem jelentkeznek, nemcsak a belépésre való jogosultságukat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik. Felvételle minden tanuló személyesen és atyja, anyja, gyámja vagy azoknak külön megbízottja kíséretében tartozik megjelenni. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek nincs helye. Tandíj egész évre 50 korona, felvételi díj 10 korona. Az internátusba való felvételt ért szintén június 30-ától július 3-ikáig minden tanulónak személyesen és atyja, anyja vagy gyámja kíséretében lehet jelentkezni. Az internátusban a teljes ellátás évi díja 500 korona Brassó, 1903. június hó. Az igazgatóság.

— **A székely dalegyet majálisa.** Bár az időjárás egy cseppet sem viselte magát gavallérosan, mert ugyancsak ráfért az emberre a meleg ruha, a dalegyet e hó 1-ei majálisa mégis jól sikerült. Oda künt a szabadban lázva huztuk összebb kabátainkat, de ha tekintetünk a fedett helyiségben vigan tovajelő párokra esett, mintha nem éreztük volna az éj hideg levegőjét. Olyan volt az, mint szép tavaszi napon a himes mező, mosolygó sokszínű virágjaival; a szívből jövő kacajok s a tánczolóknak tréfás, gondtalan kedély-

ből fel-feltörő kurjantások a szívbe lopóztak s s ott csodás melegséget támasztottak. A nem tánczolóknak szeme is kedvteléssel legelészett azon a vig fiataliságon, mely a Sándorka talpalávaló nótáit oly önfelédten ropta, míg a fáradhatatlan rendezők ide oda sűrűtek-forogtak, nehogy a megjelent vendégek közül ogynek is panasza lehessen. „Kitartás!” „Kört urai!” „Pardon!” Nem is lehetett ott panasza senkinek s ha mégis zugolódtunk valamiért, az csak azért történt, mert az éjszaka olyan sietve távozott s a derengő hajnal hazatávozásra öszlökelt az embert... Valóban elismerés illeti a rendezőség minden egyes tagját, hogy azoknak az ifju, kedves hölgyeknek ezt az estét, melyre kitörő örömük már oly vágyvagyakozott, oly kedvessé és élvezetessé tették...

— **Egy székely ember tragédiája.** Elekes Márton tűrhető vagyoni helyzetben élt Derzs községben. Később birtokocskáját telekkönyvíleg átíratta két leányára, kik édes gyermeki szeretettel ragaszkodtak is hozzá... Azonban az idő telt, az emberek és — fájdalom az édes gyermekek is — változandók. A mint beszélük — változandók lettek volna Elekes uram leányai is... Mult hónap 25-én tehát Elekes Márton bucsut vett szeretett élete párjától, elhagyta faluját. Elszomrodott állapotában utja Décsfalváig vezetete. Itt egyik koreszmában megivott egy deczi pálinkát s azután eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el... Majd a décsfalviak egy kalapot láttak a Küküllő fodros hullámain. Amint aztán kitudt: Elekes Márton kalapja volt ez. Egy teljes hétig keresték, kutatták Décsfalva táján a kalap gazdáját, míg e hónap 2-án a község alsó részén, a Nagy-Küküllő folyóban holttestét megtalálták. Alig felméter mélységű viz takarta a szegény megbűnhődött Elekes Mártont, a ki gyermekeit forrón szerette s azokért kész volt vagyonkájáról is lemondani életében!... Isten nyugosztalja a szegény, de becsületes, jószívű Elekes Mártont!

— **A zöldségfélék izletességét** azok növekedésének, fejlődésének siettetésével fokozni lehet, mert minél gyorsabb a fejlődése valamely növénynek, annál vékonyabb lesz a sejtnek falazata. A gyorsabb fejlődést pedig különböző trágyaanyagok alkalmazásával lehet elérni s azért nagyon ajánlatos a zöldségfélék alá okszerű trágyázást használni. Az érett szarvasmarhatrágyán kívül, mely a talaj fizikai struktúrájára is kedvezően hat, s mely tápanyag visszapótlás tekintetében kétségtelenül a legmegfelelőbb, igen jó eredményt érhetünk el a szuperfoszfát alkalmazásával, annál is inkább, mert a talajból a foszforsavat rendszerint nagyobb mennyiségben vesszük igénybe, mint a többi tápanyagokat s mert egyedül az istállótrágyával sosem adunk vissza annyi foszforsavat, mint a mennyit növényeink igényelnek. Saláta, kalarabé, zeller, petrezselyem, hagyma — mind meghálálja a szuperfoszfátot.

— **Hangverseny.** Szép számu és előkelő közönség hallgatta kedden este végig a Sándor István-féle kertheiységen Wilikow Keresztély orosz fuvola-művész hangversenyét. Valóban csak elismeréssel szólhatunk a program minden egyes pontjáról. A világ legnevesebb zeneszerzőinek legnehezebb kompozícióit oly bámulatraméltó könnyedséggel és oly kiváló technikával játszotta el, hogy az mindenki esodálatra ragadt. Különösen a magyar számok („Repülj fecském...”, „Nepdal egyveleg”) tetszett nagyon, úgy, hogy a művésznek mindeniket meg kellett toldania. A Morascher Hugó zenetáár zongora, valamint a Sándorka zenekarának kísérete is minden tekintetben korrekt volt.

— **A kanyaró városunkban** e hó 2-ikéig így állott: kezdettől volt 118 betegedés, melyből felgyógyult 45; halálozás egyetlen esetben sem fordult elő.

— **Sertésvész és sertéskolera.** Az ország sertésállományát a sertésvész és sertéskolera meglehetősen elpusztította s ma már annyira fél a gazda ezen valóban pusztító betegségektől, hogy nem is mer sertéseket tartani. Pedig ma már a betegség szűn-felben van, illetőleg ott is, a hol fellép, sokkal enyhébb lefolyásu s valószínű, hogy néhány év múlva meg fog szünni csaknem teljesen, mint a hogy megszűnt az egykoron annyira pusztító torokgyík, avagy az oly veszedelmes sertésorbáncz. A kereskedelemben azonban egy olyan szokás lépett fel újabban, a mely akadályt szolgál a betegség megszűnésének. T. i. a kereskedők csak olyan sertéseket vesznek meg, a melyekről bebizonyítható, hogy a sertésvészen átestek s a gazda el is adja az ilyeneket, mert ezeket sokkal jobban megfizetik, mint az olyanokat, melyek azon át nem estek. Pedig épen az ilyeneket

kellene tenyészanyag gyanánt megtartani, mert ezek többé nem fognak ugyanabba a betegségbe esni, sőt utódjaik is ellenállóbbakká lesznek ezen betegséggel szemben. Feljegyzésre méltó az is, hogy némely vidéken a nép azt hiszi, hogy a műtrágyázott földekről származó eleség okozná a sertések eme veszedelmes betegségét. Ez azonban minden alapot nélkülöző balhiedelem, mert minden kétséget kizárólag be van bizonyítva, hogy a sertésvész kizárólag csak átragadás útján terjed tova és sem a meghülés, sem a víz, sem a műtrágyázott földekről származó eleség semmi esetre sem oka, hanem kizárólag csak a fertőző anyag, mely közvetlen, vagy közvetett érintkezés útján ragad át. Használjuk tehát csak bátran a műtrágyákat, mert azok után nagyobb termést ad ugyan földünk, de miatta sertésvészbe disznóink semmi esetre sem esnek.

Gsarnok.

Furfanggal körített bornyupecsenye. Új földes ur tartá bevonulását egyik felvidéki uradalomba. A falusi tanító, tanítványaiaval, énekekkel és beszéddel fogadta. A földes ur elismeréstül két hatalmas bornyupecsenyét, sok burgonyát és vaját küldött a tanítónak a gyermekek megvendégtetése czéljából.

A tanító, a megelőző ima után, legelőbb a burgonyákat találta föl. Aztán így szólt a gyermekekhez:

— Gyermekek, itt vannak a burgonyák, de van bornyupecsenye is, az se rossz. Aki legőbb burgonyát eszik, az kapja a legtöbb bornyupecsenyét. Rajta tehát! Egyetek, a mennyi jól esik!

A gyermekek valóságos halálmegvetéssel nekirontottak a sok burgonyának, úgy, hogy ujjabb meg ujjabb tálakkal kellett behozni. Végre is ellankadnak a gyermekek a sok burgonya ráadásában, mire a tanító feltálatlatta az illatos bornyupecsenyét.

— Ki akar közlölötök bornyupecsenyét?

Csaknem valamennyien hallgattak.

— Nem tudok már enni — jóllaktam — husz burgonyát ettem meg! — így jajgatott egyik a másik után.

— Na szégyeljétek magatokat, kedves gyermekeim; még egyszer kérdezem, kinek kell bornyupecsenye?

De ezuttal sem jelentkezett senki.

— Sajnalom! — jelenté ki röviden a falusi diplomata. Az ebédnek most már vége. Hazamehettek!

Igy maradt a furfangos falusi tanító a két hatalmas bornyupecsenye hiánytalan birtokában.

Közgazdaság.

Udvarhelyvárm. gazd. egyesülettől.

223—1903. sz.

Meghívó.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület választmánya folyó hó 10-én szerdán, délután 3 órakor, a vármegyeház kistermében ülést tart, melyre a választmány tagjai tisztelettel meghívotnak.

Tárgy:

1. A folyó év őszén rendezendő gépkiallítás rendező bizottságának megválasztása és a kiállítás programjának megállapítása.

2. Folyó ügyek.

Székelyudvarhelyt, 1903. június 3.

Az elnökség.

Figyelmeztetés. Ezonnal közöljük az ügy iránt érdeklődő lötenyészttökkel és gazdaközönséggel, hogy a m. kir. állami ménésintézetek ménesanyagának és gazdasági haszonállatainak osztályozása a folyó évben következő sorrendben fog megtartatni: Kisbären június hó 5—10 ig. Babilnán június hó 12—16 ig. Mezöhegyesen június hó 19—26 ig. Fogarason június hó 30-tól július hó 4-ig.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egyesülettől.

214—1903. szám.

Hirdetmény.

A gazdasági egyesület választmányának meghagyásából felhívjuk azon birtokos urakat, kik a múlt évben, a vármegyei üszöbevásárlási alaphoz szerzett üszöket az egyesülettől megvették, hogy 3 évet még be nem töltött üszöket június hó 7-én az egyesület által ezen üszök részére kifogadott tartodi legelőre való felhajtás végett, reggel 8 órára a városi baromvásártérre vezetessék fel, annál is inkább, mert a legeltetési díj még azon esetben is felhajtatik az illetőkön, ha üszöket a legelőre ki nem hajtják.

Székelyudvarhelyt, 1903. május 29.

Az elnökség.

Törvénykezés.

Pénzügyi jogszolgáltatás. A Magyar Pénzügy-ből vettük a következő szemelvényeket: 1. A nő férjének vezetéknevét cégül használhatja ugyan, de azt csak oly alakban teheti, amelyből a valósághoz hiven kitűnik az is, hogy cégtulajdonosként vagy közkereseti társaságnál a vezeték nevének megnevezett társtagként nem a férj szerepel. Így határozott a budapesti keresk. és váltótörvényszék, amidőn egy esetben a kért cégbejegyzést nem rendelte el, mert a férj vezetékneve csak úgy tekinthető a feleség vezetéknevének, ha a mellett a nő férjezeti minősége, vagy legalább is a mellék (kereszt) neve úgy van kitüntetve, hogy azáltal férjének nevével világosan megkülönböztethető. Ehhez képest, minthogy a bejegyeztetni kért cégbe felvett „F.” név mellett folyamodó F. S.-né szül. L. K.-nak sem férjezeti minősége, sem mellék (kereszt) neve nincs kitüntetve és minthogy ezen hiány miatt a cégbe felvett „F.” név nem folyamodónak, hanem férjének képezi a polgári nevét, ki pedig a bejegyzendő közkereseti társaságnak nem tagja és minthogy végül a K. T. 13. §-a rendelkezésénél fogva a beltárgok nevének kivül más személynek a neve a cégbe fel nem vehető: a bejelentett cég nem felel meg a törvényes követelményeknek. A budapesti ítélőtábla az első bíróság végzését helybenhagyta. (1903. április 15-én, 811 sz. a.) — 2. Kiskoru váltókötelezettsége. Habár a váltót aláíró személy a váltó keltezése idejében a születési anyakönyv tanúsága szerint kiskoru volt, de a váltó lejáratá előtt már elérte teljes korát: azzal a vélelemmel szemben, hogy érvényes váltói kötelezettséget akart vállalni és tekintettel arra, hogy a váltón előforduló kelet zem jelenti szükségkép a kötelezettség vállalásának időpontját, ő tartozik bizonyítani azt, hogy név-aláírását akkor vezette a váltóra, mikor még kiskoru volt. (Kuria, 194—901. sz.) — 3. A váltó kiadása hol követelhető? A keresk. és váltótörvényszék felelőző tanácsának. E. 368—901. sz. ítélete kimondja, hogy a váltó kiadását a fizetést teljesített adós azon hely bírósága előtt követelheti, amely a váltóban fizetési helyül van kitűzve. — Uzsoravétés elévülése. Uzsoravétés esetében az elévülés — a Kuria 1903. jan. 8-án 210 sz. a. hozott döntése szerint — nem a hitelezés tényének, hanem a hitelezési viszony megszűnésének az időpontjától számítandó. — 5. Követelés a felszámoló részvénytársaság ellen. A részvénytársaság hitelezője a kereskedelmi törvény 202. §-ában előírt hirdetményi határidő elteltével — a Kuria 1902. június 4-én 599—902. sz. a. hozott ítélete szerint — csak annyiban kereshet a társasággal szemben követelésére nézve kielégítést, amennyiben ezt a társaságnak netán még fel nem osztott vagyona megengedi.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Fagylalt a legkülönbözőbb választékban, **gyógyi és friss minőségben** **csukrázsütemények** is **állandóan** kaphatók: **Ernst György csukrázsüteményei** Székelyudvarhelyt, Deák-tér 15. sz. alatt. Vidéki megrendeléseket pontosan teljesít.

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székelyudvarhelyt 1903.

Sz. 5447—1902. tlkvi.

Hirdetmény.

Kiskede község telekkönyvei birtokszabályozás következtében átalakított és ezzel egyidejűleg azokra az ingatlanokra nézve, melyekre az 1886: 29. t.-cz., az 1889: 38. és az 1891: 16. t.-cz. a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik az 1892. évi 29. t.-cz.-ben szabályozott eljárás a tlkvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosított.

Ez azzal a felhívással tétetik közzé:

1. hogy mindazok, a kik az 1886. évi 29. t.-cz. 15. és 17. §-ai alapján, ideértve e §-oknak az 1889. évi 38. t.-cz. 5. és 6. §-ban és az 1891. évi 16. t.-cz. 15. §. a) pontjában foglalt kiegészítéseit is, valamint az 1889. évi 38. t.-cz. 7. §-a és az 1891. évi 16. t.-cz. 15. §. b) pontja alapján eszközölt bejegyzések, vagy az 1886. évi 29. t.-cz. 22. §. alapján történt törlések érvénytelenségét kimutathatják, e végből törlési keresetüket hat hónap alatt, vagyis **1903. évi november hó 30. napjáig** bezárólag alólírt tlkvi hatósághoz nyújtásuk be, mert az ezen meg nem hosszabbítható záros határidő eltelté után indított törlési kereset annak a harmadik személynek, a ki időközben nyilvánkönyvi jogot szerzett, hátrányára nem szolgálhat.

2. hogy mindazok, a kik az 1886. évi 29. t.-cz. 16. és 18. §-nak az 1889. évi 38. t.-cz. 5. és 6. §-aiban foglalt kiegészítéseit is a tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzése ellenében ellentmondással

élni kívánnak, írásbeli ellentmondásukat hat hónap alatt, vagyis 1903. évi november hó 30. napjáig bezárólag nyújtásuk be, mert az ezen meg nem hosszabbítható záros határidő után ellentmondásuk többé figyelembe vétetni nem fog;

3. hogy mindazok, a kik a tjkv átalakítása tárgyában tett intézkedések által, nemkülönben azok, a kik az 1. és 2. pontban körülírt eseteken kivül az 1892. évi 29-ik t.-cz. szerinti eljárás és az ennek folyamán történt bejegyzések által előbb nyert nyilvánkönyvi jogaikat bármely irányban sértve vélik, ide értve azokat is, a kik a tulajdonjog arányának az 1889. évi 38. t.-cz. 16. §-a alapján történt bejegyzését sérelmesnek találják, e tekintetben felszólalásukat tartalmazó kérvényüket a tlkvi hatósághoz hat hónap alatt, vagyis 1903. évi november hó 30. napjáig bezárólag nyújtásuk be, mert ezen meg nem hosszabbítható záros határidő elmúltá után az átalakításkor közbe jött téves bevezetésből származó bármilyen igényeket jóhiszemű harmadik személyek irányában többé nem érvényesíthetik, az említett bejegyzéseket pedig a törvény rendes útján és csak az időközben nyilvánkönyvi jogokat szerzett harmadik személynek jogi sérelme nélkül támadhatják meg.

Együttal figyelmeztetnek azokat a feleket, a kik a hitelesítő bizottságnak eredeti okiratokat adtak át, hogy a mennyiben azokhoz egyszersmind egyszerű másolatokat is esatoltak, vagy ilyeneket pótlólag benyújtanak, az eredetieket a tlkvi hatóságnál átvehetik.

A kir. járásbiróság, mint tlkvi hatóság.

Székelykeresztúron, 1903. évi február 4. én.

VERESS, kir. albiró.

Most érkeztek és szabott, olcsó árak mellett kaphatók!

Különböző ajándék díszművek   Finom levélpapírok dobozokban.**Képes levelező-lapok!** Legfinomabb bőr- és doublett-arany díszmű-árak. Női finom bőr kézi-táskák Pénztárczák és pénzes erszények nagy választékbanTollkések a legkülönbözőbb felszerelésekkel. Női és férfi doublett-arany óra- és nyakláncok **Dohány-, szivar- és szivarka-tárczák!**Hegedük és hegedű-folszerelések. Hegedű- és cziterahúrok.**Valódi chinai kézi- és diszlegyezők!**Papir- és írószer ujdonságok. Diszes teniatartók és tollszárak.**„Turul” szabadalmazott író-toll-betét.**

Ugyisint több, itt föl nem sorolt díszmű-árak, papírneműek, írópapírok és írószer készletek is olcsón, lelkiismeretes kiszolgálás mellett bevásárolhatók:

B E T E G H P Á L

könyv-, papir-, író- és rajzszerekkereskedésében

 Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 15-ik szám alatt.

Most érkeztek és szabott, olcsó árak mellett kaphatók!